

Опазването на околната среда — тревожен проблем

Въпросът за замърсяването и похабяването на околната среда — на водите, почвата, атмосферния въздух, горите, моретата и плажовете — започва да тревожи и то много силно цялото човечество, а най-вече индустриалните държави. Неговото разрешаване започва да създава най-големи грижи на всички правителства. То настойчиво изисква бързи и ефикасни мерки не само в национален, но и в международен мащаб.

Решението на Пентагона да потопи в океана 12 000 циментови каси, съдържащи смъртоносен газ, останал от военните складове, предизвика общ протест по света поради опасността, която се създава за морската фауна и флора, а чрез тях и за хората. Катастрофата с огромния петролен танкер „Тори Каньон“, в резултат на която водите и плажовете на Англия и Франция бяха замърсени за дълго време, разтревожи всички морски държави. А тайнственото замърсяване на река Рейн с някакви (военни?) отровни, химически продукти от западногермански заводи през юни миналата година накара и нас да изпитаме страх за дунавските води, които идват от Западна Германия.

Всичко това накара много

правителства да предприемат нови проучвания и нови мерки, както в международен, така и в национален мащаб. Използването на вода за индустрията и за напояване при масова употреба на химически продукти за борба срещу неприятелите на растенията, причинява замърсяване на реките и те често се превръщат в зловонни и опасни течения. Металургическите предприятия, електростанциите, стотиците хиляди камьонни и леки коли изхвърлят всеки ден стотици хиляди кубически метри сероводород, който досега по-малко се поддава на дълбоко индустриално пречистване. А циментовите заводи напастяват големи количества прах, който похабява околната атмосфера.

Но опасността за околната среда идва не само от замърсяването. Тази опасност има много по-широк мащаб. Тя идва и от увеличаването на шума в населените центрове, издаван от трамваи, камьонни, машини, работилници, а около летищата — от огромните реактивни самолети. Тя идва също така и от невъзможността да се намерят в градовете свободни, пустеещи площи за хилядите тонове

Академик Петко СТАЙНОВ

—О—

смет, остатъци от амбалажи. Тя идва най-после и от разхищаването на плодородни почви, които — оправдано или не — се заемат за неземенделски цели, за строежи на сгради, спортни игрища, пътнища, паркове и др. Тя идва и от безспирното и неразумно изсичане на горите. Днес се стига до парадоксалното положение, че в някои развити държави индустрията често създава на хората неудобства във всекидневния им живот, вместо да ги облекчава. Това се доказва от бързо навлизащите в живота автомобилни от всякаква вид. Безспорно улесняването на автомобила улеснява извънредно много човека в неговите придвижвания, но същевременно създава нови проблеми, нови затруднения: задръстване на улиците и пътищата от хиляди коли, опасност от злополуки, дразнещ шум от движещи се по всяко време коли по улиците на населените места, вредни газове от хилядите коли в градовете, замърсяване на почвата с петролни продукти около гаражите и пр.

Цивилизацията, машината, техническият прогрес наред с всичките си благоденния създават нови, сериозни опасности за цялото човечество и налагат да се прибегне до съвсем решителни мерки, за да се опази природата, а с това и човечеството, което се ползва от нея.

През първата половина на ХХ век политиката на правителствата в това отношение беше насочена към опазване на човека от машината и от природата и с оглед на това бе създадено социалното законодателство за ограничаване вредата от действията на машината — индустриални злополуки, за ограничаване риска от природните стихии, градушки и наводнения. През втората половина на ХХ век въпросът се поставя по-скоро за опазване на природата от действията на човека.

Хората все повече си дават сметка, че природата, природните ресурси — с една дума околната среда — са много сериозно застрашени. И може би само десетки години ни делят от момента, когато ще прием и ще се мием само с вода от бутилки (а не от чешма) и когато в много градове хората ще трябва да ходят с противогазови маски.

Тази опасност, която надвисва над цялото човечество, накара генералния секретар на

ООН У Тан да свика световна конференция за 1972 г. в Стокхолм за опазване на околната среда. В нея е поканена да участва и България. Всички държави, членки на ООН, са поканени да образуват национални комитети за проучване на проблема в техните страни, за установяване състоянието на замърсяването, за приеманите мерки за защита на природата и за финансовите, научните и материалните възможности на всяка държава да води такава кампания.

Такъв комитет е вече изграден в Съветския съюз. Впрочем в тази страна вече от няколко години държавните органи се отнасят много загрижено и сериозно към мерките по опазването на природните ресурси и предприета системна регламентация, придружена от напълно действителен контрол. В тази насока се стигна дотам, че бяха наложени дори углавни наказания — лишаване от свобода на директори на предприятия, които опасно замърсяват реките.

През януари 1970 г. в САЩ бе създадена специална комисионна, а Никсън представи в Конгреса доклад от 320 страници с потресаващи факти за замърсяването на околната среда в Америка. Президентът предвижда в своето послание, че Съединените щати в най-близко време ще бъдат застрашени от „екологическа катастрофа“ — от пълно разоряване на околната среда.

Само преди един месец във Франция правителството, че Шабан Делмас учреди особен междуведомствен съвет със специалисти, снабдени с помощта за предприемане на решителни действия по съгласуването на мерките за опазване на околната среда. Този

съвет в своя доклад установи между другото, че само реките във Франция разнасят годишно 600 милиона тона отпадъчни материали. Той представя вече една конкретна програма за обща борба за опазване на околната среда. Съветът отправи преди няколко дни до всички учреждения, институти, общини и префектури подробен въпросник за събиране на сведения.

В Холандия едно ново замърсяване (след това от юни 1969 г.) на р. Рейн от страна на западногермански химически заводи, а също и надвисналият гъст пушек — смог, — който задуши атмосферата в Ротердам и дни наред парализира движението в града и на пристанището, предизвикаха предприемане на редица мерки от страна на администрацията.

В Англия, където през 1952 г. четири хиляди души умряха от замърсяването на атмосферата — от смог, — стана нужда да се предприемат редица мерки въз основа на един доклад, изготвен от особена комисионна: въведоха се нови ограничения в употребата на горивата, чрез което се постигна мрачният някога Лондон днес да изглежда много чист.

Такова е положението по света.

У нас, откакто страната ни след Девети септември се превърна от изостанала земеделска в индустриално-аграрна държава с развита промишленост, която използва и замърсява големи количества вода, откакто земеделието ни стана интензивно и употребява хиляди тонове пестициди и изкуствени торове, откакто броят на автомобилите и тракторите достигна стотици хиляди, от-

как се създадоха гигантски нефтепреработвателни комбинати в Бургас и Плевен, откак пътищата и улиците в Перник, Батановци и Девня, а и в Златна Панега се покриват с гъст чер и бял прах, идващ от мини, химически и циментови заводи — ние вече не можем да кажем, че и над нашата страна не е надвиснала същата опасност, която тлъсто силно застрашава всички индустриални държави.

Ясно е за всички, че много реки като Янтра, Огоста, Искър, Арда и други са вече силно замърсени. Става дума за замърсяване на водата за пиење и напояване. Става дума за замърсяването — и то не само от нас, а и от другите крайбрежни държави — на водите на Дунав. И в негови те води рибата започва да намалява, но най-важното в случая е, че поради растящото замърсяване, причинено главно от разположените по горното течение на реката индустриални държави, ние сме изправени пред опасността в недалечно бъдеще да не можем повече да изпълняваме плана за ефикасно напояване на Северна България чрез системите, в които сме вложили много средства.

Става дума с една реч не само за замърсяването на атмосферата, но и на водите и почвата, зелените, горите в много центрове, разположени около металургически, циментови, мекопреработвателни заводи и мини. Става дума за изсичането на горите, което и сега надминава на много места темповете на залесяването.

Ето за това става дума — за замърсяването и похабяването на най-ценни природни

(Следва на стр. 4)

Опазването на околната среда — тревожен проблем

(Продължение от стр. 3)

ресурси, от които зависи бъдещето на стопанството, здравето и благосъстоянието на българския народ.

Народната власт — това трябва да се признае — навреме осъзна заплашващата нашата страна опасност. Тя вече от десетина години отпуска доста големи средства за изграждане на пречиствателни съоръжения към заводи и комбинати. Още през 1963 г. беше издаден специален Закон за опазване на въздуха, водите и почвата от замърсяване. Това е един от най-добре проучените и замислените закони в тази област не само в социалистическата общност, но дори и цяла Европа. Беше учредена специална държавна санитарна инспекция, която много активно бди върху спазването на закона. През юни 1967 г. бяха гласувани два много важни закона: Закон за защита на природата и Закон за опазване на работната земя. По същото време със специално постановление на Министерския съвет бяха предписани мерки за опазване на въздуха и водите в София и Перник. В 1969 г. бе гласуван подробен Закон за водите. Изобщо в областта на законодателството народната власт наистина направи много.

Но не може да се каже, че администрацията, народните съвети и индустриалните предприятия, както и ТКЗС и ТЕЦ, навсякъде и неотклонно изпълняват своите задълже-

ния по тези закони. Не е достатъчно само да се построят предвидените от закона пречиствателни станции. В повечето случаи — и това е факт — те не функционират добре, т. е. не дават очаквания ефект поради недостатъчни грижи от страна на ръководството на предприятието или поради погрешно проектиране и съизмеряване. Мнозина ръководители смятат за по-важно, след като формално са изградили предписаните им по закон пречиствателни съоръжения, да съсредоточат вниманието си само върху точното изпълнение на производствените планове, вместо да се грижат и за точното и ефективно пречиствателно действие на инсталации, които не носят нито доходи, нито премии. В много случаи липсва и достатъчно ясно осъзнаване на опасността от страна на ръководителите на предприятията, учредения, народни съвети. А и обществеността и досега не е достатъчно добре информирана за опасностите от похабяването на околната среда. Не може да се води ефикасна борба за опазване на природата и на природните ресурси без съзнателното и организирано участие на обществеността. А това именно още не е станало, макар в нашата социалистическа държава за разлика от буржоазните да има най-добри условия за такова съзнателно и организирано участие чрез обществените организации.

Не е още добре и достатъч-

но организиран и контролът за спазване на предписанията на законите и условията за опазване на природата. Трябва неотклонно да се контролира самото функциониране на пречиствателните съоръжения от компетентни органи и лаборатории, като навреме се налагат и санкциите — нещо, което досега не е още напълно осъществено главно поради многоведомствеността в това отношение. Много и различни ведомства се занимават с тази дейност и често се дублират и си пречат. Министерството на горите и горската промишленост, в което по закон е учредена специална служба за защита на природата, въпреки направените усилия не сполучи да се наложи като обединителен център.

Затова положението в тази област започна да става така тревожно у нас, както и в другите индустриални държави, обаче то може да се поправи, — и ще се поправи — чрез предприемането от властите и от гражданството на решителна, организирана и неуморна дейност в тази насока.

Специално у нас с оглед на сегашното състояние на нашите природни ресурси, на състоянието и на нашата индустрия, и на нашето земеделско работище стоят така: ако навреме — т. е. още отсега — вземем необходимите мерки и упражним действен контрол за осъществяването им, ще можем по-добре от всяко друго страни да опазим тези богатства и околната среда. И което е най-важ-

но, ще можем, без да попречим на по-нататъшното развитие на индустрията и на техническия прогрес в нашата страна, да осигурим използването на природните ресурси, без да ги похабяваме или разхищаваме.

Мерките, които трябва да се предприемат, се отнасят до борбата срещу разните увреждания, замърсявания, разхищаване, до борбата за намаляване на шума, до отвеждането на отпадъците и смегта, до опазване красотата на природните кътове и на естествената зеленина, а също така до увеличаване на природните богатства, на резервата и националните паркове, до опазване чистотата на водите и т. н.

Една такова дейност би трябвало да се поеме, организира и ръководи от Националния съвет за защита на природата, учреден по силата на Закона за защита на природата, и то по една обстойно разработана конкретна програма.

С тази програма и с постигнатите доюга резултати от изпълнението ѝ България ще се представи и на Световната конференция, свикана от ООН за 1972 г. в Стокхолм. България наистина има какво да сподели на този световен форум за околната среда.

За изработването на една такава широка програма, за прилагането ѝ в живота, за съгласуване функциите на толкова министерства, ведомства, научни институти, народни съвети, предприятия, ТКЗС и

ДЗС би могъл да се заеме с успех само един високопоставен, авторитетен международен орган, както е Националният съвет за защита на природата, председателствуван, както е предвидено и в закона, от заместник-председател на Министерския съвет — разбира се, след съответната реорганизация, която да превърне този съвет в постоянно учреждение със свои собствени кадри за проучване, съгласуване и контрол.

При това ново положение службата по защита на природата при Министерството на горите и горската промишленост, която при досегашното положение влагаше голямо старание за прилагане на Закона за защита на природата, ще следва да се влее в новата организация на Националния съвет за защита на природата. Същото се отнася и за Държавния съвет за водите, за Комисията по защита на природата при БАН и за някои служби от Министерството на строежите и архитектурата и на Министерството на земеделието и хранителната промишленост, които имат връзка с опазването на водите, почвата и въздуха.

Това реорганизиране на службите с оглед да се осигури по-пълно съгласуване и единодействие за опазване на природните богатства отговаря и на общата линия за развитието на народното стопанство, възприета и от Юлския, и от Септемврийския пленум на ЦК на БКП.